

Crònica d'una immolació

El rector de la Universitat d'Alacant, Andrés Pedreño, ha dimitit. És un gest perquè la Generalitat Valenciana deixi de blocar el projecte de Parc Científic de la Universitat. Aquesta immolació és l'últim acte d'un llarg drama d'assetjament polític i de resistència del món universitari valencià. Un drama que és, al seu torn, metàfora d'una situació eterna: la del desig de poder del poder mateix.

Tot "crim", d'una manera o altra, en un moment o altre, rep un "càstig". Ací, el crim ha estat la resistència d'un rector per mantenir l'autonomia universitària enfront del poder polític. El càstig, el sacrifici del rector per evitar la contínua pressió d'aquest poder sobre la Universitat d'Alacant. És una vella història, tan vella com el poder.

Una història clàssica com la que l'autor Jean Anouilh va dramatitzar magistralment a la seua obra teatral *Becket*, després traslladada al cinema pel realitzador Peter Glenville en el conegut film homònim protagonitzat per Richard Burton i Peter O'Toole l'any 1964. En *Becket*, s'especifica el conflicte de poders entre l'església anglicana (el bisbe de Canterbury, Thomas Becket) i la corona (el rei anglès Enric II). Al segle XII, un rei vol controlar l'església, representada en Becket, l'únic poder que encara se li resisteix. El bisbe s'hi nega, i és eliminat. Més de vuit segles després, l'essència de la història continua vigent.

Un 'Becket' a Alacant

El president de la Generalitat Valenciana Eduardo Zaplana, des que va arribar al poder, ha volgut vigilar els àmbits d'influència més reticents a aquest control polític, com ara l'universitari. El rector de la Universitat d'Alacant, Andrés Pedreño, ha estat la representació d'aquesta reticència, d'aquesta voluntat d'autonomia enfront del poder. Una voluntat que ha dut emparellada una llarga agonia d'ençà que Pedreño va començar a discrepar amb el PP en diferents qüestions.

Andrés Pedreño, nascut a Cartagena, va arribar al cim de la seua carrera acadèmica en la Universitat d'Alacant, de la qual és catedràtic d'Economia Aplicada. El 1994 assumeix el càrrec de rector universitari després de guanyar les eleccions acadèmiques amb el suport dels sectors afins al PSOE i a EU i d'imposar-se al candidat promogut pel PP, Jesús Rodríguez Marín. I, davant les eleccions autonòmiques de maig del 95, Pedreño va mostrar la seua adscripció progressista i el seu desacord amb l'opció conservadora, i va prestar suport al Bloc de Progrés Jaume I —com també ho varen fer diverses personalitats de la cultura com ara Andreu Alfaro, Nacho Duato, Xavier Mariscal o Enric Valor— en les seues demandes de respecte a la llengua i a la cultura valencianes. Amb això, Zaplana tingué prou per sentenciar-lo.

Perquè Eduardo Zaplana, nascut a Cartagena, format políticament a Alacant, va arribar al cim poc temps després de Pedreño, i també guanyant unes eleccions: els comicis del 1995, que el convertiren en president de la Generalitat. I ací acaben les possibles concomitancies entre les dues trajectòries vitals.

Els objectius de Zaplana eren establir un poder sense oposició de cap tipus per reforçar la seua figura, la seua política. I Pedreño no hi podia encaixar. Zaplana, a banda de no estar disposat a tolerar un rector que s'havia mostrat discrepant, sabia bé de la importància de la Universitat d'Alacant, un dels centres universitaris més dinàmics i innovadors de l'estat, i també un dels que més voluntat ha mostrat per vincular-se a la societat i influir-hi. Amb un home com Pedreño al

capdavant, Zaplana va veure aquestes vessants de la institució com a contràries a la seua voluntat de control. Calia erosionar com fóra la figura de Pedreno i la de la mateixa Universitat d'Alacant. L'erecció de la Universitat d'Elx havia de ser la primera basa que el Consell jugaria per aconseguir-ho.

El xoc universitari

La creació d'un campus universitari a la ciutat d'Elx, dependent de la Universitat d'Alacant, era un vell projecte socialista. L'augment d'alumnes i titulacions a Alacant feia recomanable plantejar-se aquesta possibilitat. Ara bé, el PP veu ací l'oportunitat de convertir aquella aspiració en un remodelat projecte propi que servesca de nucli de l'oposició a Pedreno. Se servirà no només d'un antic pla del PSOE, sinó també d'antics homes del PSOE. El salt des del partit socialista al popular que havia fet anys arrere l'antic vice-rector d'Afers Econòmics de la Universitat d'Alacant, Diego Such –qui arribaria a conseller d'Indústria del PP i es veuria relacionat amb greus escàndols immobiliaris–, havia provocat un degoteig de militants socialistes de la Universitat d'Alacant envers les files conservadores. Un d'ells era Jesús Rodríguez Marín, qui, ja com a home del PP, havia perdut les eleccions a rector davant Pedreño. Zaplana el premia posant-lo al capdavant de la comissió encarregada de coordinar la creació de la Universitat d'Elx. Més tard el farà rector d'aquest centre.

El que en un principi havia estat un projecte de construcció d'un nou campus, el PP ho transforma en la creació d'una nova universitat, la cinquena del País Valencià, malgrat que en el seu programa electoral no incloïa cap referència a un projecte tan agosarat. Era una manera de tenir una universitat *adscrita* al PP i anivellar així les divergències que mantenia amb les universitats de València, Castelló i Alacant. Inicialment, quan el projecte era del PSOE, la institució havia de dur el nom d'Ausiàs March, però el Consell, curiosament, el va canviar pel de Miguel Hernández. La Universitat va sorgir del no res, i és la primera del País Valencià que té un part

La cadira del rector i el seu birret en terra: una representació de la immolació d'Andrés Pedreno per acabar amb el setge polític sobre la Universitat d'Alacant.

RFA GL

tan de nova planta, ja que el procés habitual és que una universitat nasca de centres acadèmics en funcionament. Ací, en certa manera, es dona el fenomen contrari: la Universitat Miguel Hernández no se suma a un centre, sinó que es nodreix de la segregació de facultats d'un altre centre: la Universitat d'Alacant.

Perquè la Generalitat, a partir d'un informe de la comissió que encapçalava Jesús Rodríguez Marín, va decidir que la nova universitat havia d'impartir les titulacions de l'àrea de salut. Així, les facultats d'Estadística, Òptica, Biologia i Medicina —una de les més prestigioses del campus d'Alacant— van passar a dependre de la Universitat d'Elx. En aquest cas, la resolució política va passar per damunt de l'opinió en contra de la junta de facultats i del rectorat. També va ignorar l'opinió negativa del Consell Interuniversitari valencià, que agrupa els rectors de les universitats valencianes, i del Consejo de Universidades, que agrupa els rectors de tot l'estat. La polèmica generada per la falta de consens en la creació de la nova institució va ser enorme. Tant que, encara avui, el Tribunal Constitucional està pendent de decidir si la Generalitat va actuar arbitràriament.

La llei de creació de la Universitat d'Elx havia d'aprovar-se al desembre de 1996, i l'any següent havia de començar el seu primer curs. Per a tothom, i per a Pedreño més que per a ningú, resultava evident que el Consell l'havia reptat a un pols per doblegar qualsevol oposició acadèmica. I també que ell era la personificació de l'oposició.

El mes d'octubre de 1996, en l'obertura de curs de la Universitat d'Alacant, la Generalitat canvia la seua estratègia de plasmació estètica del setge que manté contra Pedreño. En principi, Diego Such, aleshores conseller d'Indústria, havia mogut fils per aconseguir que la plana major del govern autonòmic assistira a l'acte, i així, fer el buit al rector. Però la nit abans de l'obertura de curs —dia 4 d'octubre— el govern valencià es planteja l'assistència en ple, en una mena de demostració de força. I ho duu a terme. La sorpresa és que Pedreño no deixa que Zaplana presidesca l'acte. Tot

Els objectius de Zaplana preveien establir un poder sense oposició de cap tipus per reforçar la seua figura, la seua política. I ací Pedreño no podia encaixar.

i que per llei li correspon així, el rector no està disposat a una escenificació de la pressió política, i després d'una molt tensa discussió entre tots dos, el president de la Generalitat abandona contrariat el saló d'actes de la Universitat. A partir d'ara, el seu "problema" amb Pedreño es converteix en una qüestió "personal", com ell mateix reconeixeria insòlitàment mesos després en una compareixença a les Corts Valencianes.

L'asfíxia econòmica

Solucionar aquest "problema" es va convertir en prioritat per a Zaplana. Com fer-ho? A partir d'una doble maniobra, en què la Universitat d'Alacant apareixia com un factor plenament —i convenientment— sacrificable. El primer pas era perjudicar aquesta institució. Així, la Generalitat va anar cancel·lant tots els convenis de col·laboració amb la universitat. Després, continuarien l'exemple la Diputació d'Alacant i distints ajuntaments governats pel PP. Per augmentar la desestabilització del centre i del seu professorat, la Generalitat va retirar l'ajuda al Centre de Documentació Europea de la universitat, i es va paraitzar el permís perquè la institució presidida per Pedreño poguera impartir titulacions en el col·legi Santo Domingo

d'Oriola. A banda, en el funcionament intern, el president del Consell Social de la Universitat d'Alacant, Ricardo Ferré —càrrec escollit pel goven a través de la seua majoria parlamentària—, es va dedicar a defensar l'actuació del Consell en compte de reivindicar un canvi d'actitud política envers la institució acadèmica.

L'estratègia paral·lela a aquesta escomesa directa consistia en un atac indirecte. És a dir, en un favoritisme econòmic constant del Consell valencià cap a la Universitat d'Elx, en detriment de la Universitat d'Alacant i, per extensió, de la resta d'universitats. El govern va redactar un pla d'inversions d'autèntic luxe per al campus d'Elx. L'argument esgrimit va ser que, com que es tractava d'una institució acadèmica nova, necessitava un tracte econòmic especial per funcionar. La realitat subjacent era que el govern entenia que el triomf d'aquesta universitat representava la humiliació de la d'Alacant.

Segons la mesura habitual de finançament públic, a la d'Elx li havien de correspondre durant el curs de 1998 uns 1.500 milions de pessetes de la Generalitat Valenciana. Tot i que preveia arribar a mig termini als 20.000 alumnes, el nombre d'estudiants era de 4.000, i el 76% d'aquest alumnat provenia dels campus de Sant Joan i Oriola, segregats, respectivament, de la Universitat d'Alacant i de la Politècnica de València.

Però, segons l'*Informe econòmic per a 1998* elaborat pel rectorat d'aquesta universitat, l'administració autonòmica havia de subvencionar amb 3.479 milions aquest centre. La qual cosa significa rebre tres vegades més diners per estudiant que qualsevol altra universitat valenciana. La d'Alacant tenia assignats 7.080 milions de pessetes de subvenció per a 27.013 alumnes i quedava en el nivell més baix de subvenció de totes les universitats del País Valencià. Per damunt de la d'Alacant, només apareixia la Universitat de València, un altre gran front de discrepància acadèmica al Consell, que rebria 15.698 milions de pessetes de subvenció per a un total de 59.000 alumnes. De fet, en l'actualitat, el Consell manté paralitzats els estatuts de la Universitat de València perquè es nega a aprovar-los.

En definitiva, a la Universitat d'Alacant se li concedia una subvenció per estudiant de 262.000 pessetes. A la d'Elx, una de més de 960.000 pessetes. Les xifres eren clares. La intenció, també.

El Medpark com a resposta

Pedreno, amb el seu equip, va esquivar les dificultats recorrent a diversos equilibris pressupostaris i a algunes grans jugades, com ara la creació d'una biblioteca virtual per Internet que vol arribar a convertir-se en un punt de referència internacional per a l'estudi de la literatura clàssica i preveu que en el futur es puguin consultar unes 50.000 obres. Però la gran aposta estava per arribar. El seu nom era Medpark.

Ja des dels temps de les primeres divergències amb Eduardo Zaplana, Pedreno i el seu entorn desenvolupaven la idea de crear un parc científic a la Universitat d'Alacant –el Medpark– per potenciar i vincular amb l'entorn social les altes disposicions tecnològiques característiques d'aquesta entitat acadèmica. Aquest parc preveia una inversió de 70.000 milions de pessetes que inclouria fons de la Unió Europea. Havia de ser un gran espai dedicat a la docència i la investigació on multinacionals i empreses punteres pogueren utilitzar, de manera física o virtual, les seues instal·lacions d'alta tecnologia.

Per eixamplar el seu potencial, el Medpark necessitava més d'un milió de metres quadrats al costat del seu campus a la localitat de Sant Vicent (Alacantí). La Universitat va dissenyar un pla especial per a aquesta actuació. Va comprar part d'aquests terrenys i va impulsar la construcció de dos edificis del pla. Impulsant un projecte tan útil i ambiciós, Pedreno arribà a pensar que ni la Generalitat ni cap altra institució administrativa s'hi podria oposar. Si l'administració autonòmica havia resolt els problemes burocràtics i de compra de terrenys que implicava Terra Mítica, semblava lògic pensar que el govern facilitaria la burocràcia a un parc científic on havien d'instal·lar unitats d'investigació empreses com la NASA. Era l'aposta definitiva de Pedreno, una última oportunitat per normalitzar les relacions entre la

JOAQUÍN DE HARO

Quatre imatges que mostren la fractura creixent entre Eduardo Zaplana (esquerra) i Andrés Pedreno (dreta). El pas del temps no ha fet sinó eixamplar aquestes diferències.

Pedreño, després d'haver anunciat la seua dimissió el passat 28 de novembre. Tot apunta que la decisió la tindrà moltida des de l'estiu. En primavera s'esperen eleccions a rectorat.

Universitat d'Alacant i la Generalitat: el Medpark resituaria políticament la Universitat d'Alacant en un lloc de preeminència, i ajudaria a fer que el Consell reconguera aquest estatus.

Però no comptava que ell, i tot allò relacionat amb ell, era, i seria per sempre, un "problema personal" (tot un Problema Personal) per a Zaplana.

L'estiu de 2000 la Conselleria d'Urbanisme va emetre una resolució en què interpreta que la Llei de Reforma Universitària (LRU) no atribueix competències a la Universitat en matèria de tramitació d'un pla especial, necessari per a l'execució del Medpark. La Universitat d'Alacant va dur el tema a la Conselleria d'Educació, on pensava que es resoldrien els problemes. En canvi, allí es van agreujar encara més. Educació va declarar la nul·litat del projecte. Des de la conselleria es va considerar improcedent la vinculació d'empreses al parc —malgrat les característiques neoliberals pròpies del PP— i l'adscripció del Medpark "a una de les dues universitats de la província". En canvi, no es va considerar improcedent, en el seu moment, que l'altra universitat referida (la d'Elx) fóra especialment subvencionada per l'administració. A més a més, un informe jurídic de la Direcció General d'Universitats afirmava que amb el Medpark la

Universitat s'havia atribuït competències que no eren seues, sinó de la l'administració. Per augmentar encara més la pressió, Educació va encarregar un nou informe per determinar si Pedreño i el seu equip havien comès irregularitats en la compra de terrenys.

En tot aquest cntramat té una especial significació la figura del director general d'Universitats, Salvador Forner, catedràtic de la Universitat d'Alacant. De nou, antics acadèmics d'esquerres reconvertits al PP —Forner va ser regidor del PCE— ajudaven Zaplana en contra de Pedreño. Forner ha estat virtualment l'executor de la paralització del Medpark. També ha estat l'encarregat de blocar qualsevol possibilitat de negociació del conflicte: el 22 d'agost d'enguany Salvador Forner havia de reunir-se amb el Consell Social de la Universitat d'Alacant, on estan representats tant sindicats com empresaris, polítics i el sector acadèmic. Però finalment va ajornar la reunió empentant la situació a un carreó sense sortida.

Tot i que Pedreño va presentar un nou pla revisat que acostava més el Medpark a la ciutat d'Alacant —per facilitar encara més la viabilitat social del projecte—, l'única opció que l'administració ofería a la Universitat era oblidar-se del parc tecnològic. Amb això es perdien al vol-

tant de 5.000 milions de pessetes en inversions.

Les opcions s'acabaven. Pedreño, a l'estiu, es planteja la immolació com a única solució per desbloquejar el projecte. El rector creu que si ell se'n va, Zaplana pot consentir la plasmació del Medpark.

La síndrome de Masada

El començament del curs acadèmic no aporta cap novetat en aquest conflicte, que sembla més empantanegat que mai. Pedreño es convenç que només el seu sacrifici voluntari pot reconduir la situació i el dimarts 28 de novembre anuncia que el 22 de desembre dimitirà com a rector de la Universitat de Alacant. La commoció en els cercles acadèmics i polítics (d'esquerra) ha estat gran. Tot-hom ha interpretat aquesta decisió com un intent perquè la campanya de setge de la Generalitat no continue afectant la Universitat d'Alacant ni el seu màxim objectiu, el Medpark. El conseller d'Educació, Manuel Tarancón, ha dit, però, que la dimissió no afectarà la posició de la Generalitat respecte al Medpark, ja que el projecte "excedeix les competències de la universitat siga qui siga el seu rector".

No obstant això, tot i que almenys de moment no és previsible una resposta de la Generalitat, és possible que, donada la importància del Medpark, el govern valencià assumeixca la seua responsabilitat de negociar una sortida amb un nou rector. Les eleccions a rectorat estan previstes per a la primavera de 2001, i independentment de l'adscripció política del rector cal suposar que no serà un *altre* Problema Personal de Zaplana.

Si els inicis d'aquesta història bevien del vell conflicte entre poders que s'escaifica a *Becket*, el final pot evocar el mite de la tragèdia de Masada, la muntanya del Mar Mort on un miler de jueus es varen immolar per no patir la conquesta romana. D'alguna manera, ells i *Becket* representen, a través dels temps, la derrota com a victòria.

Potser com ara.

*Rosanna Melià
Joan M. Oleaque*